

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора

Амеліної Світлани Миколаївни

на дисертацію Адамової Ганни Володимирівни

«Формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у

письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою»,

**представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі
знань 01 Освіта / Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки**

1. Ступінь актуальності обраної теми та зв'язок із планами відповідних галузей науки. Актуальність дослідження Адамової Г.В. зумовлена зростанням інтенсивності міжнародної співпраці, для ефективного здійснення якої потрібно забезпечити компетентний перекладацький супровід. Оскільки останнім часом зростає кількість документів та інших матеріалів, переклад яких має бути виконаним на високому рівні, це зумовлює необхідність пошуку шляхів покращення підготовки майбутніх філологів у письмовому перекладі у закладах вищої освіти. Зважаючи на те, що нині Україна прискорює інтеграцію у європейську спільноту, отримала статус кандидата на вступ до Європейського Союзу і працює над виконанням відповідних вимог, можна констатувати, що при цьому посилюється важливість підготовки майбутніх філологів, які у подальшому можуть бути задіяні у забезпеченні співробітництва установ, організацій і підприємств. Для забезпечення успішної іншомовної письмової комунікації важливою є сформованість у майбутніх філологів текстотвірної компетентності. Зважаючи на те, що Федеративна Республіка Німеччина є однією з провідних країн Євросоюзу, а також на роль інших німецькомовних країн у Європі, вважаємо вдалим вибір авторкою німецької мови для свого дослідження.

Вагомим є також те, що дисертаційна робота Адамової Г.В. виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, зокрема,

у межах науково-дослідної теми кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови «Теоретичні та методичні засади навчання іноземних мов здобувачів освіти різних рівнів» (номер держреєстрації 0123U101887).

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться у дисертації.

Одержані дисертанткою наукові результати мають важливе значення для підготовки майбутніх філологів. Адамова А.В. визначила зміст текстотвірної компетентності у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою з відповідними текстотвірними знаннями, текстотвірними вміннями і текстотвірними навичками, детально конкретизувавши їх змістове наповнення. Здобувачка обґрунтувала принципи формування текстотвірної компетентності у письмовому перекладі, до яких віднесено дидактичні (доступності, системності та послідовності, урахування індивідуальних особливостей студентів, міжпредметних зв'язків) і методичні (інтегрованого формування текстотвірної компетентності у письмовому перекладі, збереження жанрово-стилістичних особливостей у перекладі, занурення у професійне середовище перекладача, поступового нагромадження професійної інформації). Адамова А.В. визначила також етапи формування текстотвірної компетентності у письмовому перекладі: рецептивно-аналітичний, трансформаційний, завершальний етап.

3. Нові факти, одержані здобувачкою.

Оцінюємо дисертаційну роботу за параметрами наукової новизни й відзначаємо її очевидність. Внесок авторки у розробку теми дослідження полягає в тому, що вперше теоретично обґрунтовано і розроблено методику формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою, яка передбачає поетапне формування визначених текстотвірних навичок та вмінь; використання системи вправ, що корелює з етапами і складається з підсистем вправ, спрямованих на аналіз особливостей публіцистичних текстів німецькою мовою, формування та розвиток навичок та вмінь письмового перекладу публіцистичних текстів; циклічну реалізацію розробленої моделі організації навчання з поступовим нарощуванням труднощів та варіюванням

цільових навичок та вмінь.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз змісту дисертації дає підстави вважати, що наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в ній, є достатньо обґрунтованими та достовірними, що було забезпечене комплексним використанням методів науково-педагогічного дослідження: теоретичних і емпіричних; апробацією результатів дослідження на міжнародних наукових та науково-практичних конференціях всеукраїнського та європейського рівнів; упровадженням результатів дослідження в освітній процес Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка про впровадження № 1305/01 від 19.12.2023); Міжнародного гуманітарного університету (м. Одеса) (довідка про впровадження № 531/1 від 09.10.2023); Одеського національного морського університету (довідка про впровадження № К/0563 від 09.05.2024 р.); Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (довідка про впровадження № 06.05-01-1753 від 15.12.2023).

У результаті проведеного дослідження підтверджено гіпотезу: досягнення високого рівня сформованості текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів можлива за умови використання авторської методики, яка передбачає аналіз структурних, лінгвостилістичних особливостей публіцистичних текстів, особливостей їх перекладу; формування та розвиток лексичних, граматичних навичок письмового перекладу з акцентом на перекладацькі трансформації, навичок уживання засобів міжфразового зв'язку; формування та розвиток умінь здійснювати перекладацький аналіз тексту, створювати тексти українською мовою з урахуванням особливостей тексту оригіналу, аналізу та редагування текстів.

5. Значення для науки і практики результатів, одержаних автором.

Дисертаційне дослідження Адамової А.В. має важливе теоретичне й практичне значення.

Теоретичне значення полягає в обґрунтуванні й розробленні методики формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою. Здобувачка удосконалила принципи і критерії відбору навчального матеріалу, принципи формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою, критерії оцінювання рівня сформованості текстотвірної компетентності в письмовому перекладі.

Варто відзначити практичне значення дослідження, яке полягає у відборі автентичного навчального матеріалу, розробці комплексів вправ, укладанні методичних рекомендацій для викладачів щодо формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою, підготовці навчально-методичного посібника.

6. Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Заслуговує на позитивну оцінку структура дисертації, яка відображає логіку дослідження і розв'язання завдань, визначених для досягнення мети дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел і додатків.

Зміст дисертації містить розгляд історії розвитку і сучасного стану проблеми навчання письмового перекладу майбутніх філологів, обґрунтування текстотвірної компетентності як компонента професійної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі, опис лінгвостилістичних особливостей німецькомовних публіцистичних текстів, розробку методики формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі таких текстів, відбір навчального матеріалу для формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою, систему вправ для формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою, модель організації навчання з формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою, опис перебігу й аналіз результатів експериментальної перевірки ефективності методики формування

текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою й відповідні методичні рекомендації.

Важливе значення має визначення поняття «текстотвірна компетентність у письмовому перекладі», яка тлумачиться як здатність, сформована внаслідок реалізації набутих теоретичних знань та умінь текстосприймання й текстотворення письмових текстів певного жанру, що забезпечують успішність текстотвірної діяльності шляхом інтерпретації закладеного змісту оригіналу засобами мови перекладу, зберігаючи особливості іншомовного висловлювання. Текстотвірна компетентність у письмовому перекладі слугує певним індикатором сформованості професійної компетентності філолога у перекладі письмових текстів.

Суттєвим доробком дисертантки вважаємо виділені нею принципи відбору текстового матеріалу для формування цільової компетентності у письмовому перекладі публіцистичних текстів принципи (доступності, посильності та комунікативної доцільності; тематичності; взірцевості й типовості; відповідності інтересам студентів; інтегративності; систематичності і послідовності) та критерії (автентичності, перекладацької цінності, інформативності, авторитетності джерела, жанрово-стилістичної відповідності публіцистичного тексту, емоційності та естетичної цінності).

Варто відзначити визначені Адамовою Г.В. етапи формування текстотвірної компетентності у письмовому перекладі, а саме: рецептивно-аналітичний (ознайомлення зі структурними та лінгвостилістичними особливостями публіцистичних текстів), трансформаційний (формування лексичних та граматичних навичок письмового перекладу публіцистичних текстів, у тому числі навичок лексичних, граматичних та комплексних трансформацій, а також навичок уживання засобів міжфразового зв'язку), завершальний (удосконалення висловлювання мовою перекладу та представлення власне самого перекладу).

До вагомих результатів доцільно віднести також обґрунтування системи вправ для формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою, яка передбачає

поетапність процесу навчання та містить підсистеми і групи вправ. Запропонована система вправ передбачає поступове ускладнення навчального матеріалу, мотивування студентів до розумової діяльності (аналізу та синтезу інформації тощо).

Значне місце у змісті дисертації займає розробка моделі організації навчання з формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою. Вона містить такі складники: об'єкт (процес формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою), мету навчання (формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою на рівні, передбаченому програмою), суб'єкт навчання (майбутні філологи-перекладачі 3 курсу), очікуваний результат (сформовані навички та вміння, які забезпечують можливість коректного письмового перекладу публіцистичних текстів німецькою мовою), навчальна дисципліна (Практичний курс перекладу основної іноземної мови (письмовий)), засоби навчання (відібрані навчальні матеріали), контроль результатів (у тому числі самоконтроль та взаємоконтроль), циклічну реалізацію розробленої моделі з поступовим нарощуванням труднощів, при цьому цикли відрізняються змістовим наповненням та частково цільовими навичками і вміннями.

Відзначимо обґрунтування дисертанткою критеріїв оцінювання рівня сформованості у студентів текстотвірної компетентності у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою. До їх переліку належать критерій збереження особливостей функціонального стилю та жанру, критерій нормативності та письмового оформлення тексту перекладу, критерій адекватності застосування перекладацьких трансформацій, критерій коректності передачі соціокультурного контексту.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Загалом високо оцінюючи наукові здобутки дисертантки, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження і побажання:

1. У науковій новизні доцільно було б конкретизувати подальший розвиток, що його набули питання визначення ролі і місця текстотвірної компетентності у структурі професійної компетентності у перекладі.

2. Позитивно оцінюючи детальний розгляд дисертанткою стратегій, тактик і прийомів перекладу (підрозділ 1.1), зауважимо проте, що авторка обходить своєю увагою скопос-теорію, яка є однією з основних концепцій перекладознавства.

3. Бажано було б більш чітко означити критерії відбору текстів (с. 92-93), відмежувавши їх від принципів, від яких, за словами авторки, вони є похідними. Йдеться про уточнювальні характеристики.

4. Дисертація тільки виграла б, якби дисертантка представила динаміку змін рівнів сформованості текстотвірної компетентності у вигляді діаграми, що більш чітко унаочнило б досягнутий прогрес.

5. Вважаємо, що загальні висновки могли б бути більш сконцентрованими і менш розлогими, щоб уникнути надмірної деталізації, як, наприклад, щодо першого пункту, де досить детально вказано, зокрема, які основні положення віднесено до теоретичної бази дослідження, і описано стратегії, тактики і прийоми перекладу.

Проте зазначені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку результатів представленої дисертаційної роботи й засвідчують її перспективність.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях. Доробок Адамової Г. В. представлений у 14 наукових працях, з яких 13 – одноосібні, з них: 4 наукові публікації у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, що відображають основні наукові результати дисертації; 5 публікацій, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації; 5 публікацій, які додатково відображають зміст дисертації, у тому числі 1 навчально-методичний посібник. Аналіз цілей та висновків статей засвідчив їх відповідність науковим результатам дисертації.

Зміст, обсяг та кількість опублікованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії та надають здобувачці право публічного захисту дисертаційного дослідження.

8. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності. У дисертації відсутній академічний плагіат, самоплагіат, фальсифікація і фабрикація даних.

9. Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів». Підсумовуючи вище сказане, констатуємо, що дисертація «Формування текстотвірної компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі публіцистичних текстів німецькою мовою» є самостійним і завершеним дослідженням, яке за актуальністю, рівнем наукової новизни, теоретичного і практичного значення відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) зі змінами, а її автор, Адамова Ганна Володимирівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри іноземної філології
і перекладу Національного університету
біоресурсів і природокористування України

Світлана АМЕЛІНА

